

Pisurþóðan 1978:

Vit eiga at lívga skúlan

Góðu pisur, bæði tit stud-
entar og tit úr HF-deild-
ini. Góðu áhoyrarar.

Endamálið við öllum
lærdómi er at skilja, skilja
umverðina, skilja heimin,
og fyrst og fremst skilja
samfelagið, økja um sína
vitan um tær kreftir, sum
bylgjast í samfelagnum og
skilja sín egna leikpart í
stríðnum millum hesar
kreftir. Tað er tí kanska
ikkí av leið her at siga eitt
sindur um eitt mynstur,
sum tey flestu av tykkum
enn kanska bara hóma,
men sum seinni, tá tann
lærdómur, tit nú hava
nomið, hevur fingið sitt
neyðuga uppiskoyti úr
lívins skúla, fer at gerast
týðiligari og greiðari at
taka støðu til.

Men lat meg fyrst, áð-
enn nakað annað verður
sagt, ynskja tykkum hjar-
taliga tillukku við próv-
num, og minna á, at tit
ikkí hava rokkið hetta
málið av ongum, at aftan-
fyri liggur tað arbeiði og
tann hugur, tit hava víst í
skúlanum. Samstundis
eiga vit ikki at gloyma, at
tit tit nú eru gyrd soleiðis,
at tit kunnu búgvast til
ferðar út í lívið og samfel-
agið, so er tað ikki bara
takkað veri teimum tøk-
um, tit hava tíkið, men
sanniliga eisini takkað
veri tí arbeiði og nærlagni,
sum tykkara lærarar hava
víst. Tað er soleiðis við
lærdómi, at hann ofta
hevur leiði um at búnað,
at tað mangan gongur
drúgv tíð, áðrenn tú skil-
ur, hvussu hentur tann
lærdómur er, ið tú sum
ungur hevur nomið. Líka-
sum eg sjálvur nú mangan
við takksemi hugsi um
tað, sum var sátt fyri 15-
20-25 árum síðani, og
minnst tey, sum sátt
hava, soleiðis fara tit óv-
að um 15 ár betri at skilja
virðið og gagnið í tí, sum
hesi árin er lagt niður í
tykkum.

Mugu støða á og lurta

Hyggja vit okkum um,
er lítill ivi um, at okkara
fólk í dag upplivir teir
bestu dagar, tað nakran-
tið hevur havt. Vit, sum
liva her í landinum, taka
støðu til hesa tíðina alt
eftir muru og sinnalag.
Nøkur dusa sær í yvirflóð-
ini. Onnur liva, sum tey
altíð hava gjørt. Hjá upp-
aftur øðrum ger ein ivi seg
galdandi, ein illgruni um,
at hesin framburðurin ikki
kann vera altíð, ein kensla
av, at vit trína dansin á
einum gólvi, sum ein dag

in knappliga verður rykt
undan okkum.

Tað er ikki skeivt at
vera fyrivarin og longu nú
at royna at lofta eini fram-
tið, sum vit gruna ikki
verður so ljós sum tann
tíð, vit nú uppliva. Men
tað er ógviliga umráðandi,
at tær metingar, vit gera
av framtíðini, og tey til-
tøk, vit fara undir fyri at
lofta henni, eru røtt. Og tá
ið menn longu nú eru farn-
ir at peika á orsökir til eitt
hóttatfall, sum enn ikki er
komið, so mugu vit støða
á og lurta. Og tá ið tað í
hesum døgum hart og
týðiliga verður sagt, at
skuldi okkara land farið á
glið, so er orsøkin at finna
í eini fyrimyndarligari
sjúkrarøkt, eini dyggari
sosiálari trygdarskipan og
eini skúlaskipan við til-
boðum til øll, eisini til tey,
sum fyrr ikki høvdu ráð at
ganga í skúla, ella stutt
sagt, tá ið vit fáa at vita,
at skuldi tað gingið tann
skeiva vegin her heima, so
eru tað tey sjúku, tey
gomlu og tey alment
løntu, sum hava skyldina,
so er hesin pástandur so
álvarsamur, at vit noyð-
ast at dvølja á, hugsa
okkum um og taka støðu
til hann.

Hava valt eina vælfærd uttan innihald

Kanna vit gjøllari ta
vælfærdina, sum eftir fá-
um árum er floymd inn
yvir okkum, so siggja vit,
at hon hjá nekrum gongur
langt út um tey materiellu
krøv, sum eitt menniskja
eigur at seta til tilveruna.
Meðan húsaneyð er í
Havn, livir ein partur av
fólkunum í húsum, sum
eftir sakligum metingum
eru 2 ferðir størri, enn
neyðugt er. Uppaftur
betri sæst hetta, um vit
hugsa um bilinnflutningin
í Føroyum. Ganga vit
íggjøgnum tann nýggja
handilsmiðdeplin í Havn,
standa borgirnar hjá bil-
innflytarunum sum temp-
ul og tekin um tað, vit
dyrka. Og hvat er tað?
Tað eru kunstigir, óneyð-
ugir lutir. Tað er tað tóma
stakkalastásið úr for-
brúkkksamfelagnum. Tey
velduggu handilshúsin. Í
útlondunum egna við teir-
ra eitraðu beinum, og so
sprakla vit viljaleys á
onglunum. Vit hava valt
eina vælfærd uttan inni-
hald. Orðið, sum fyrst
kemur einum í huga, er
oyðsl. Vit oyðsla milli-
ónir og aftur milli-ónir burtur
til lutir, vit ikki hava brúk

fyri. Hugsa vit um tær
milli-ónir, sum soleiðis
verða oyðslaðar burtur til
púra óneyðugar, beinleiðis
skaðiligar lutir, leggja vit
aftrat teimum tær milli-
ónir, sum millumhandlar-
ar vinna við at selja hesar
skaðiligu lutir, og gloyma
vit ikki allar tær milli-ónir-
nar, sum fólk við háinn-
tøkum, m.a. eisini nógvir
av hesum somu millum-
handlarum, sleppa undan
at gjalda í skatti, verður
úrslitið eitt undarligt
roknið: teir pengar,
sum fara til eina sosiála
trygdarskipan, sum fara
til at tryggja lívið hjá
teimum, sum hava bygt
hetta landið, eru bara ein
pinkulitil partur av teim-
um milli-ónum, sum so-
leiðis verða oyðslaðar
burtur og enda í lummu-
num hjá privatum millum-
handlarum ella hjá teim-
um risastóru fyritekunum
í stórbýnum í Europa og
Japan.

Mynstrið skuldi sostatt
verið greitt. Einku sam-
felag er nakrantíð gingið
til grundar, tí tað hevur
veitt sínum borgarum eina
trygga tilveru, líka so lítið
sum nakað skip er sokkið.

tí tað hevur ein sterkan
skrok. Skulu vit spara,
so skulu vit ikki leggja
fyri við at beina fyri teim-
um tiltøkum, sum bera
okkara samfelag uppi,
heldur skulu vit seta kniv-
in á tað tóma eygnariv,
sum kostar í ólukkumáta
— bæði mannalív og
pengar — og harnæst
syrgja fyri, at ikki bara
nakrir, men allir landsins
borgarar gera sína skyldu
sum skattgjaldarar. At
mæla til at slaka í sosiál-
ari trygd er vitleyst og á-
byrgdarleyst, ikki minst
um vit hugsa okkum, at
ringar tíðir standa fyri
durum. Hugsa vit okkum,
at eini hús eru í bruna-
vanda, so leggja vit ikki
fyri við at beina fyri teim-
um stigum, togum og
trygdarnetum, sum neyð-
ug eru, um eldur skuldi
komið í.

Atsókn á skúlan sum upplýsingar- stovn

Eftir at hava nomið við
hetta undarliga fyrbrigd-
ið, at ávisar kreftir vilja
tí sosiál virðismikla, sum er

skapt her á landi tey sein-
astu árin, til lívs, sam-
stundis sum tær vilja
halda hondina yvir teim-
um sonnu oyðslarunum,
sleppa vit ikki undan at
siga eitt sindur um teir
køldu vindar, sum nú eru
farnir at blása um okkara
skúla. Tí eitt er greitt. Tá
vit í bløðunum siggja les-
arabrev, prinsipiellar
greinir ella oddagreinir,
har lagt verður á einstakar
lærarar ella bólkur av lær-
arum, so eru hetta í roynd
og veru ikki álöp á hesi
fólk, nei, hetta skal skilj-
ast í einum víðari saman-
hangi, hetta er ein atsókn,
sum ávisar politiskar
kreftir her á landi gera á
sjálvnan skúlan sum upplý-
singarstovn. Leita vit
eftir orsøkini til hesa at-
sókn, so er hon ikki ring
at finna. Orsøkin er fyrst
og fremst tann, at skúlin,
sum árinu eru liðin, er de-
mokratiseraður meira og
meira, soleiðis, at hann nú
eisini er til gagns fyri tey,
sum fyrr ikki høvdu ráð og
umstøður til at senda síni
børn í skúla. Tað er greitt,
at arbeiðsmanna- og fiski-
mannabørn fara at brúka

halda fast um tað, sum
vunnið er av sosialum og
menniskjansligum fram-
stigum í samfelagnum,
men eisini til at gera sam-
felagið uppafur rættvis-
ari. Hetta er illa dámt av
ávisum politiskum kreft-
um, og hetta er tað, sum
býr undir tí bylgjuni ímóti
upplýsing og skúla, sum
herjar um allan vestur-
heimin, og sum hesar
somu kreftir hava reist her
heima tað seinasta árið.

Loypið á múrin millum tey lærdu og hini, sum ikki hava havt ráð og umstøður at læra

Eitt týðandi endamálið
hjá einum skúla er at læra
sinar næmingar at hugsa
sjálvar, læra teir at seta
spurnartekin við og sálða
tað tankatilfar, sum verður
boðið teimum av polit-
ikarum, rithøvundum,
bláðmonnum og útvarps-
monnum. Hjá demagog-
um, sum eru á ferð í ó-
damligum ørindum, er ein
slíkur skúli ein vandi. Teir
noyðast tí at herja á henda
skúla. Hetta er ein onnur
orsøk til atsóknina ímóti
skúlanum. Hinvegin ber
til at siga, at tá demagog-
arnir geva ílt frá sær, so
kunnu lærarnir breiða
uppá seg, so hava teir ikki
verið á heilt skeivari leið.
Eitt annað er so, at tær
kreftir, sum vilja skaða
skúlanum, mangan brúka
snildir, sum tað er ringt at
verja seg ímóti, og eitt nú
royna at blása liv í ta mót-
støðu ímóti skúlanum,
sum einaferð var í Føroy-
um, og sum enn kanska
anir millum teirra, sum
sjálv hava verið við skerd-
an lut, hvat ið útbúgving
viðvík. Her er bert eitt
at siga við tey fáu — tí tey
mugu vera fá — um lurta
eftir slíkum: Lurtið ikki
eftir demagogunum. Um
tit vilja gera nakað, so
loypið ikki á tey, sum
hava lærdóm, men á múr-
in, sum skilir ímillum tey
við lærdómi og tey, sum
ikkí hava havt ráð og um-
støður at útvega sær lær-
dóm. Tað, sum umráður,
er at demokratisera skú-
lan uppafur meira, og
geva øllum, fyrst og
fremst teimum ungu, so
nógv útbúgvingartilboð,
sum gjørligt er. Um tann
politiska flokk, sum íbirtir
hatur ímóti skúlalærarum
í Føroyum, er bara eitt at

framhald á síðu 11